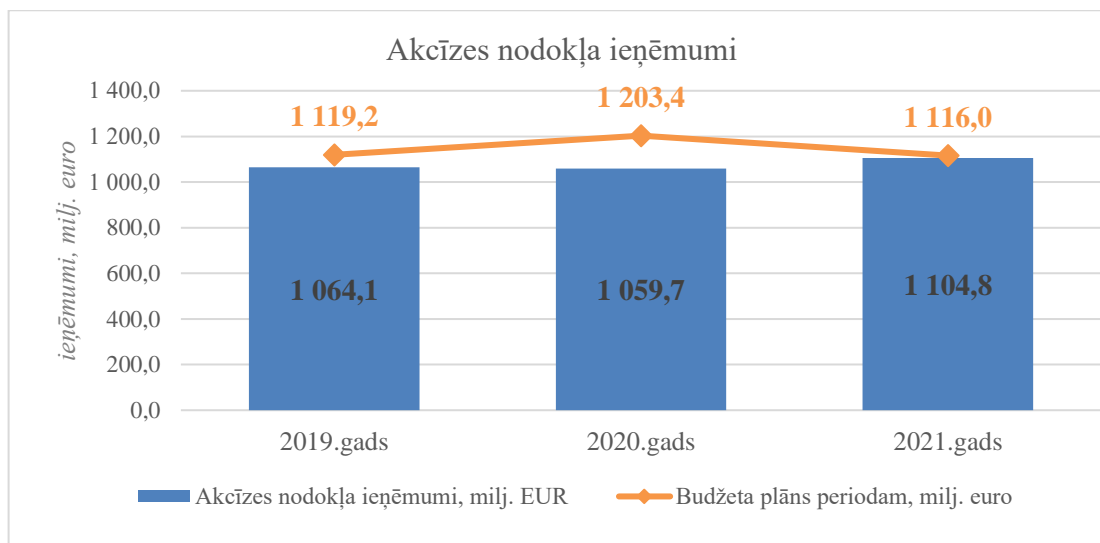

Akcīzes preču aprīte 2021. gadā

➤ Akcīzes nodokļa ieņēmumi

Akcīzes nodokļa ieņēmumi ir būtisks valsts kopbudžeta ieņēmumu avots, jo sastāda 11% no kopējiem nodokļu ieņēmumiem valsts budžetā. Akcīzes nodokļa ieņēmumi 2021.gadā ir 1,1 miljards EUR, kas ir par 45,1 milj. EUR jeb 4% vairāk nekā 2020. gadā (skat. 1.attēlu). 2021.gada ieņēmumu plāns izpildīts par 99,0 %.

1.attēls

2021.gadā akcīzes nodokļa ieņēmumus ietekmēja akcīzes nodokļa likmju izmaiņas. No 2021.gada 1.janvāra akcīzes nodokļa likmes tika palielinātas tabakas izstrādājumiem (neskaitot cigaretes), 2021.gada 1.februārī – naftas produktiem.

Savukārt, 2021.gada 1.martā mainījās akcīzes nodokļa likmes alkoholiskajiem dzērieniem un cigaretēm, nosakot mērenu likmju kāpumu.

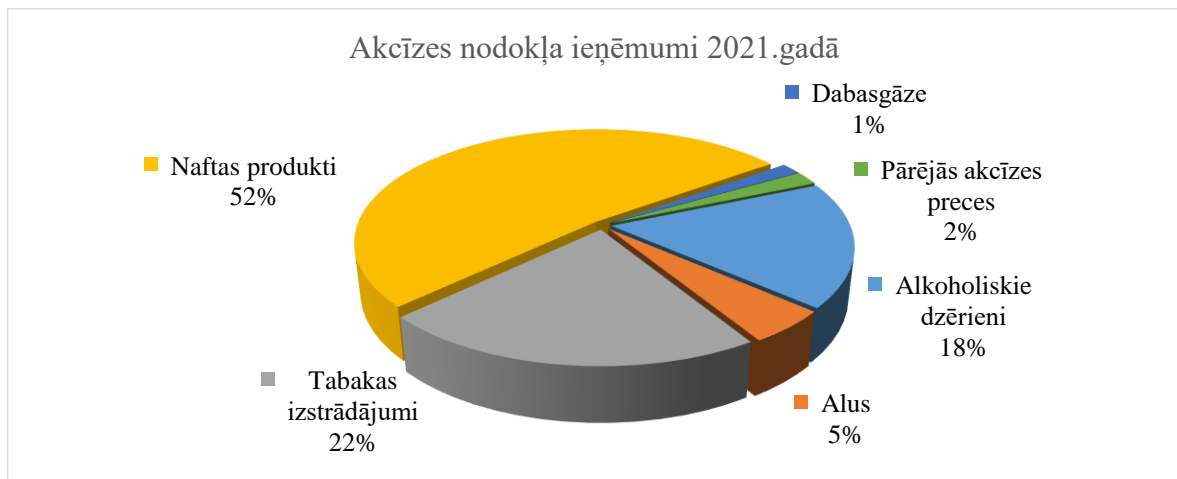
No 2021.gada 1.janvāra akcīzes nodoklis tiek piemērots arī elektroniskajās smēķēšanas ierīcēs izmantojamo šķidrumu sagatavošanas sastāvdaļām un tabakas aizstājējproduktiem. No 2021.gada janvāra ir mainījusies arī elektroniskajās smēķēšanas ierīcēs izmantojamo šķidrumu akcīzes nodokļa aprēķināšanas pieeja – akcīzes nodoklis maksājams par mililitru šķidruma neatkarīgi no nikotīna satura produktā.

Lai veicinātu saspiestās dabasgāzes uzpildes punktu izveidi transportlīdzekļiem, kuros kā degvielu izmanto dabasgāzi, un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu transportā, kā arī lai veicinātu pakāpenisku pāreju uz videi draudzīgākas un gaisa kvalitāti mazāk ietekmējošas degvielas izmantošanu, vairāku gadu periodam (no 2021.gada 1.janvāra līdz 2025.gada 31.decembrim) noteikts akcīzes nodokļa samazinājums dabasgāzei, kuru izmanto kā transporta degvielu.

Ietekmi uz akcīzes nodokļa ieņēmumiem radīja arī vīrusa Covid-19 izplatības ierobežošanai ieviestie pasākumi, kas ievērojami ietekmē valsts ekonomikas attīstību, tai skaitā patērētāju pirktspēju, tā samazinot arī akcīzes nodokļa ieņēmumus.

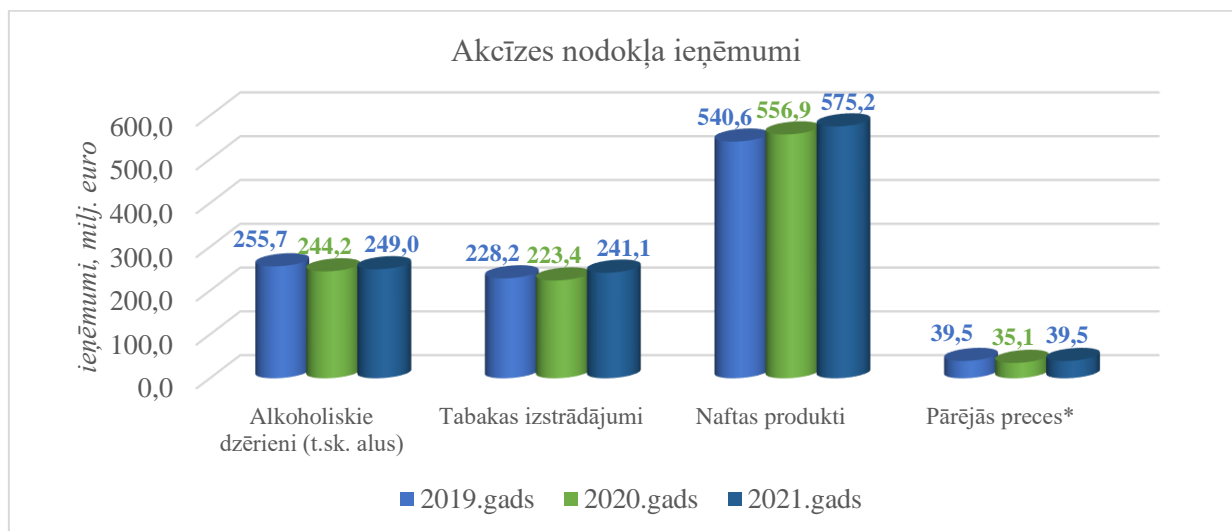
Neskatoties uz to, ka 2021.gadā Latvijā novērota epidemioloģiskās situācijas nestabilitāte, kā rezultātā samazinājās arī akcīzes preču patēriņš tūrisma ietvaros, akcīzes nodokļa ieņēmumi ir virs 2020.gada līmeņa, kas pamatā saistīts ar akcīzes nodokļa likmju paaugstināšanu 2021.gadā, nevis ar izmaiņām patēriņam Latvijā nodoto akcīzes preču apjomā.

2.attēls

Akcīzes nodokļa ieņēmumu struktūrā vislielākais īpatsvars ir akcīzes nodoklim par naftas produktiem – 2021.gadā tas veido 52 % no visiem akcīzes nodokļa ieņēmumiem, tālāk seko ieņēmumi par tabakas izstrādājumiem – 22% un par alkoholiskajiem dzērieniem (t.sk. alu) – 20% (skat. 2.attēlu).

3.attēls

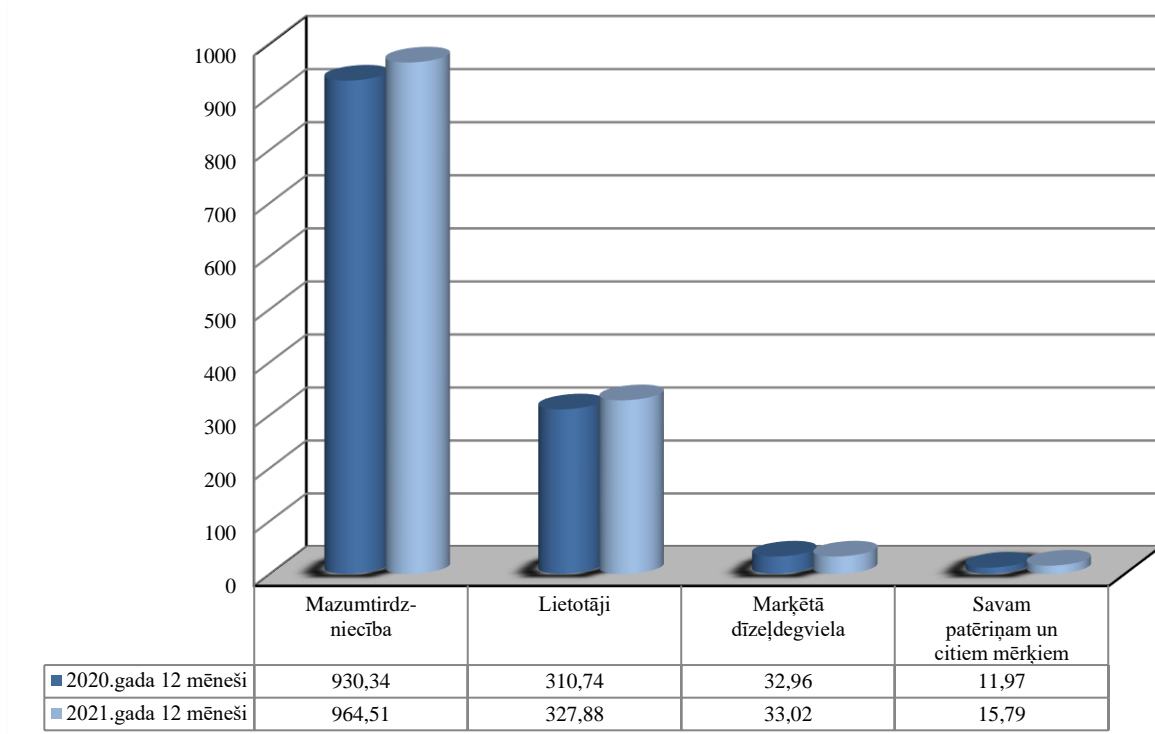
*Pārējās preces – kafija, bezalkoholiskie dzērieni, elektroniskajās smēķēšanas ierīcēs izmantojamie šķidrums, dabagāze (2021.gadā arī elektroniskajās smēķēšanas ierīcēs izmantojamo šķidrums sagatavošanas sastāvdaļas un tabakas aizstājējprodukti)

2021.gadā, salīdzinot ar 2020.gadu, akcīzes nodokļa ieņēmumi ir palielinājušies visās akcīzes preču grupās – par alkoholiskajiem dzērieniem (t.sk. alu) + 4,8 milj. EUR, par tabakas izstrādājumiem + 17,7 milj. EUR, par naftas produktiem + 18,3 milj. EUR un par pārējām precēm kopškatā palielinājušies par 4,4 milj. EUR (skat. 3.attēlu).

Naftas produkti

Kopējais Latvijā patēriņam nodoto naftas produktu (degvielas) apjoms 2021.gadā ir 1 337,74 tūkst. tonnas, kas ir par 51,81 tūkst. tonnām jeb 4% vairāk salīdzinot ar 2020.gadu.

Naftas produktu realizācija, tūkst. tonnas

Kopējais 2021.gadā patēriņam nodoto naftas produktu apjoms pieaudzis, nesakoties uz ārkārtējās situācijas izsludināšanu valstī un noteiktajiem ierobežojumiem vīrusa Covid-19 izplatības ierobežojumiem, t.sk. iedzīvotāju pārvietošanās ierobežojumiem, bet tomēr par 3,8% vēl nav sasniedzis 2019.gada rādītājus.

Mazumtirdzniecībā (degvielas uzpildes stacijās) realizētas 964,51 tūkst. tonnas degvielas, kas pārsniedz 2020.gada rādītājus par 3,7%. Pieaugumu galvenokārt veido realizētās dīzeļdegvielas apjoma palielināšanās par 6,2%, vienlaikus realizētais autogāzes apjoms krities par 11,3%. Mazumtirdzniecībā 2021.gadā vislielāko degvielas apjomu ir realizējušas SIA "Neste Latvija", SIA "Circle K Latvia" un AS "Viada Baltija".

Lietotājiem vairumtirdzniecībā realizētas degvielas apjoms, salīdzinot ar iepriekšējā gadā realizēto apjomu, palielinājās par 5,5%. Marķētās dīzeļdegvielas realizētais apjoms ir saglabājies 2020.gada līmenī.

Detalizētu informāciju par naftas produktu (degvielas) aprites rādītājiem, aprēķināto akcīzes nodokli sadalījumā pa degvielas veidiem un akcīzes nodokļa likmju izmaiņām skatīt pielikumā *Degvielas aprite*.

➤ **Tabakas izstrādājumi**

Vislielāko īpatsvaru no iekasētā akcīzes nodokļa par tabakas izstrādājumiem veido akcīzes nodokļa ieņēmumi par cigaretēm – 2021.gadā 91 % no kopējās aprēķinātās akcīzes nodokļa summas par tabakas izstrādājumiem veido aprēķinātais akcīzes nodoklis par cigaretēm¹.

2021.gadā patēriņam Latvijā nodoto cigarešu skaits ir saglabājies 2020.gada līmenī (+0,04%), savukārt, aprēķinātais akcīzes nodoklis par cigaretēm pieaudzis par 5,1% (skat. 5.attēlu), kas skaidrojams ar akcīzes nodokļa likmes cigaretēm pieaugumu 2021.gadā.

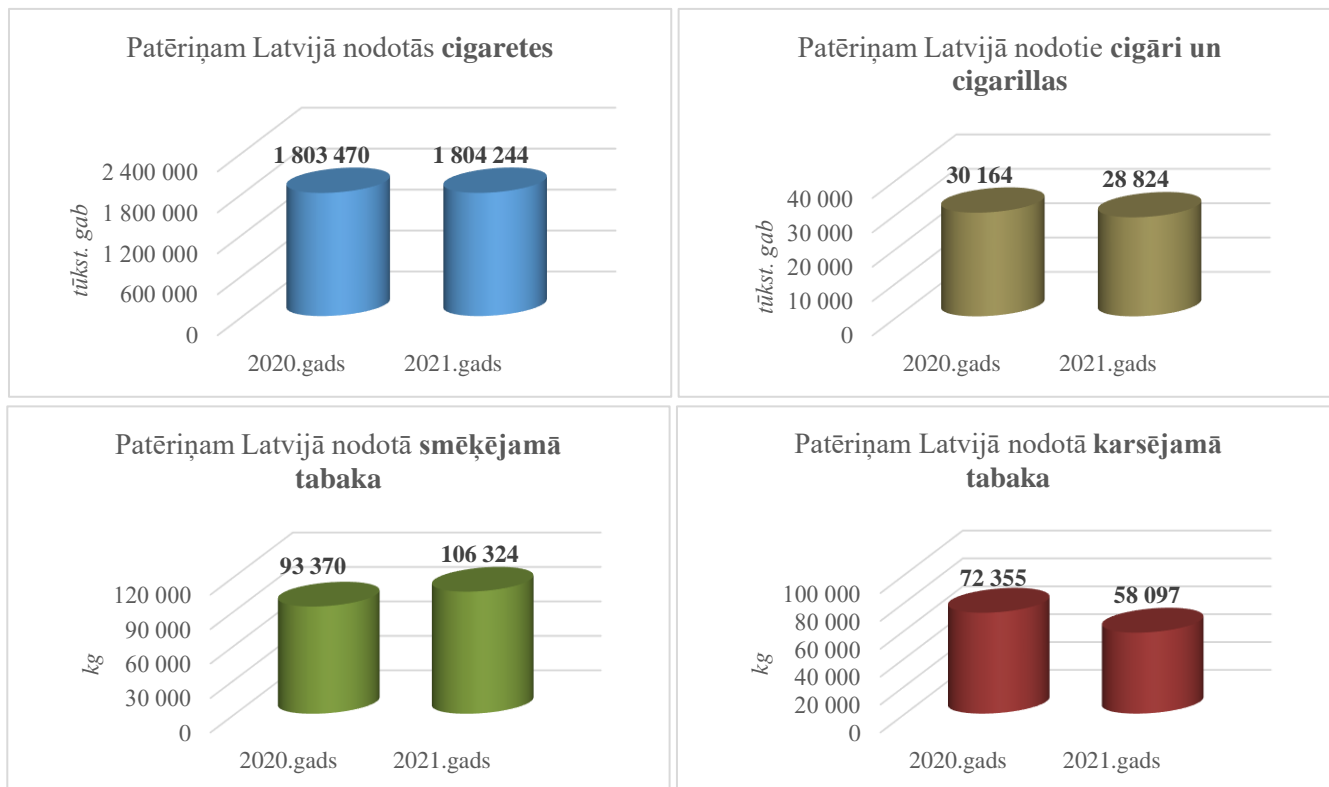
Latvijas patērētāju vidū populārākās cigarešu markas 2021.gadā ir "WINSTON", "MARLBORO" un "L&M".

¹ Pamatojoties uz akcīzes nodokļa deklarācijās aprēķināto akcīzes nodokli

2021.gadā salīdzinot ar 2020.gadu ir samazinājies patēriņam Latvijā nodotais cigāru un cigarillu (-4,4%) un karsējamās tabakas (-19,7%) apjoms, savukārt turpina pieaugt smēķējamās tabakas (+13,9%) patēriņam nodotais apjoms (skat. 5.attēlu). Patēriņam Latvijā nodotās karsējamās tabakas apjoma kritums saistāms ar akcīzes nodokļa likmes paaugstināšanu 2021.gada 1.janvārī par vairāk kā divām reizēm, kas, iespējams, mudināja patērētājus izvēlēties citus alternatīvus tabaku vai nikotīnu saturošus izstrādājumu veidus.

Apkopotais rādītājs par smēķējamās tabakas apjomu ietver gan smalki sagrieztu tabaku cigarešu uztīšanai, gan citu smēķējamo tabaku.

5.attēls

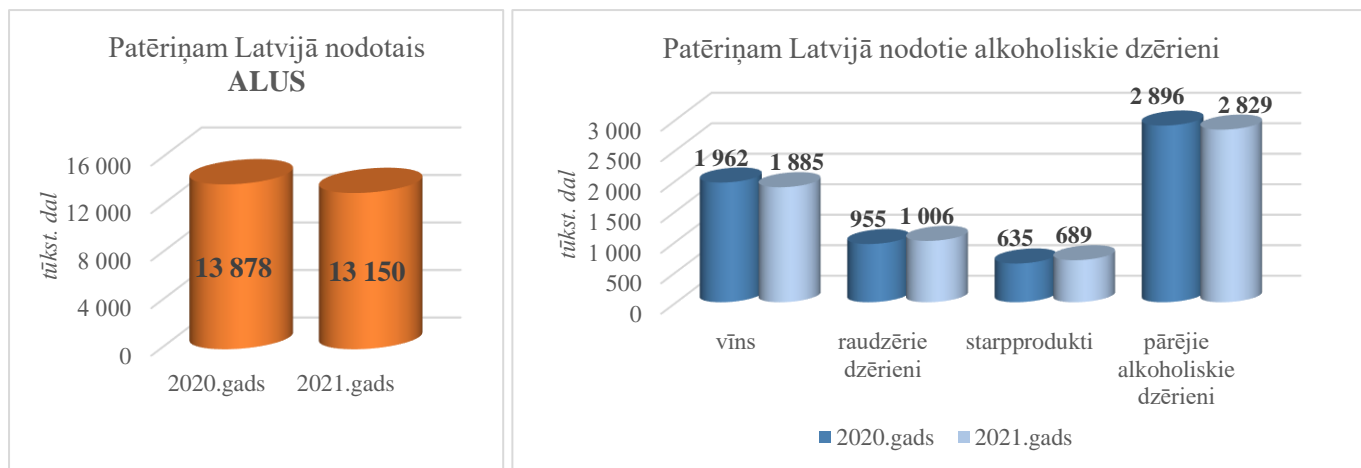
Detalizētu informāciju par tabakas izstrādājumu apriti skatīt pielikumā *Tabakas aprite*.

➤ *Alkoholiskie dzērieni un alus*

Patēriņam Latvijā nodoto alkoholisko dzērienu un alus apjoms 2021.gadā, salīdzinot ar 2020.gadu, ir samazinājies. 2021.gadā patēriņam Latvijā tika nodoti 6,4 milj. dekalitri alkoholisko dzērienu, kas ir par 0,6 % mazāk nekā 2020.gadā un 13,2 milj. dekalitri alus, kas ir par 5,2 % mazāk nekā 2020.gadā (skat. 6.attēlu).

Kopējā patēriņam Latvijā nodoto alkoholisko dzērienu struktūrā 2021.gadā vislielāko daļu sastāda alus – 67 %, savukārt degvīna un pārējo “spirtoto” dzērienu īpatsvars kopējā alkohola patēriņa struktūrā aizņem 14 %, vīns – 10 %, raudzētie dzērieni – 5 % un starpprodukti – 4 %.

Akcīzes nodokļa ieņēmumu struktūrā būtiski augstākas akcīzes nodokļa likmes dēļ pārējo alkoholisko dzērienu grupai ir dominējoša loma, nodrošinot 63 % no akcīzes nodokļa ieņēmumiem par alkoholiskajiem dzērieniem. Savukārt alus nodrošina 21 %, vīns – 9 %, starpprodukti – 4 % un raudzētie dzērieni – 3 % no akcīzes nodokļa ieņēmumiem par alkoholiskajiem dzērieniem.

Legālā alkohola tirgus apjomi (nodots patēriņam Latvijā atbilstoši nodokļu maksātāju deklarētajai informācijai akcīzes preču aprites pārskatos) 2021.gadā ir samazinājušies, savukārt, akcīzes nodokļa ieņēmumi ir palielinājušies par 1,7%, kas pamatā veidojies uz akcīzes nodokļa likmju palielināšanas rēķina.

Manāmu ietekmi kā uz akcīzes nodokļa ieņēmumiem, tā arī uz patēriņam Latvijā nodoto alkoholisko dzērienu apjomiem radīja pasākumi saistībā ar vīrusa Covid-19 izplatības ierobežošanu, tai skaitā alkoholisko dzērienu patēriņa ierobežojumi bāros, kafejnīcās, restorānos klātienē. Lai arī līdz ar epidemioloģiskās situācijas uzlabošanu iedzīvotāju pārvietošanās ierobežojumi pakāpeniski tiek samazināti, vēl joprojām ir ierobežots tūrisms, kas arīdzan būtiski ietekmē alkoholisko dzērienu patēriņa svārstības.

Kopumā 2021.gadā Latvijā saražoti 5,7 milj. dekalitri alkoholisko dzērienu, kas ir par 12% vairāk nekā 2020.gadā. Par 6% pieaudzis arī Latvijā 2021.gadā saražotā alus apjoms – saražoti 7,7 milj. dekalitri alus. Savukārt no citām valstīm ievestā, importētā alus apjoms samazinājies par 15%.

2021.gada beigās Latvijā bija:

- 115 mazās alkoholisko dzērienu darītavas (licence alkoholisko dzērienu ražošanai izsniegta uz atvieglotiem nosacījumiem).

Mazajās alkoholisko dzērienu darītavās 2021.gadā saražoti 14,7 tūkst. dekalitri alkoholisko dzērienu (0,003% no kopējā Latvijā saražotā alkoholisko dzērienu apjoma), no kuriem 81% dzērienu ietilpst raudzēto dzērienu grupā;

- 64 patstāvīgās mazās alus darītavas, kurās saražoti 1,9 milj. dekalitri jeb 25% no visa Latvijā ražotā alus apjoma (2021.gadā kopā saražoti – 7,7 milj. dekalitri alus).

Detalizētu informāciju par alkoholisko dzērienu un alus apriti skatīt pielikumā *Alkohola aprite*.

➤ **Pārējās akcīzes preces**

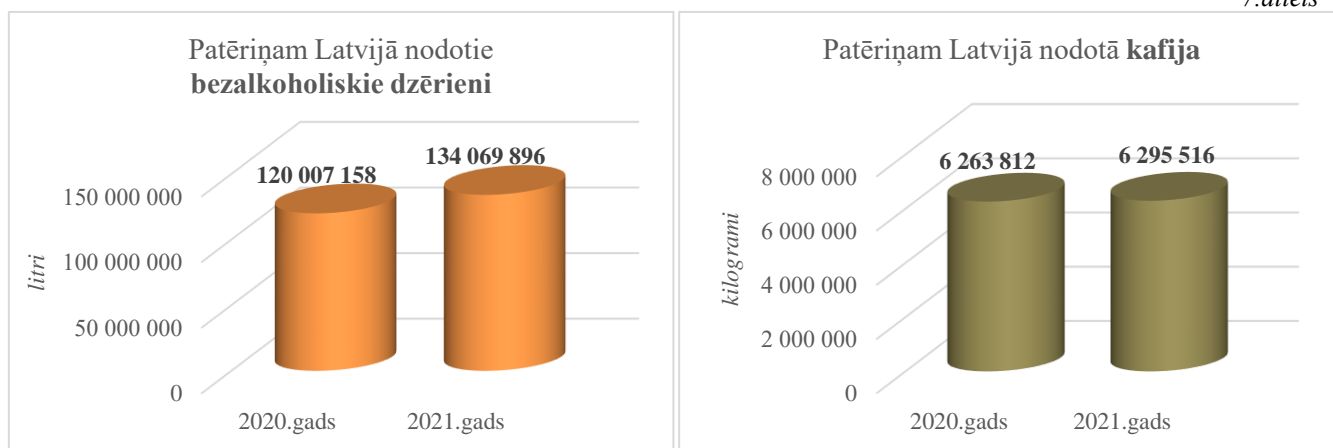
Latvijā akcīzes nodokli nacionālā līmenī piemēro dabasgāzei, kafijai, bezalkoholiskajiem dzērieniem, elektroniskajās smēķēšanas ierīcēs izmantojamajam šķidrumam un kopš 2021.gada 1.janvāra arī elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu sagatavošanas sastāvdaļām un tabakas aizstājējproduktiem.

2021. gadā patēriņam Latvijā nodoti 134 milj. litri *bezalkoholisko dzērienu* un 6,3 milj. kilogrami *kafijas*.

Kafijas apjoms, par kuru aprēķināts akcīzes nodoklis un kas uzskatāms par nodotu patēriņam Latvijā, ir nebūtiski pieaudzis – par 0,5% lielāks nekā 2020. gadā. Savukārt

patēriņam nodotais *bezalkoholisko dzērienu* apjoms salīdzinājumā ar 2020.gadu ir palielinājies par 12% (skat. 7.attēlu).

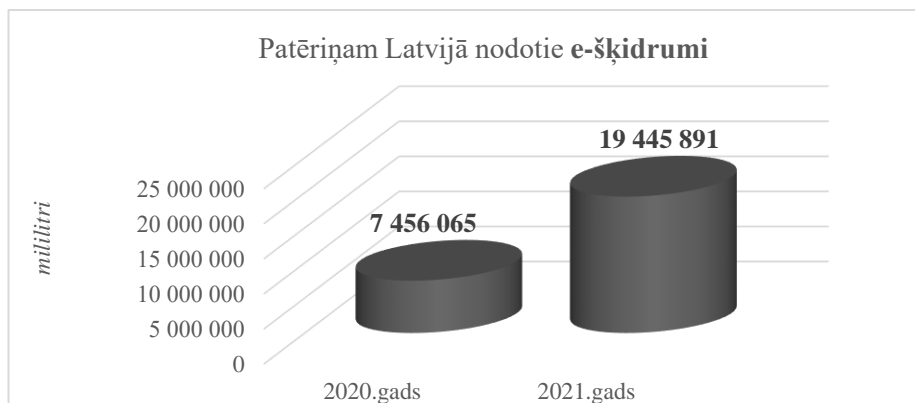
7.attēls

* Pamatojoties uz akcīzes nodokļa deklarācijās deklarēto informāciju (neiekļaujot apjomus importa gadījumā, kas iekļauti muitas deklarācijās)

Patēriņam Latvijā nodoto *elektroniskajās smēķēšanas ierīcēs izmantojamo šķidrumu, to sagatavošanas sastāvdaļu* apjoms 2021.gadā strauji pieaudzis – pieaugums 2,6 reizes. Līdz ar patēriņa pieaugumu, kā arī akcīzes nodokļa likmes pieaugumu 2021.gada 1.janvārī ir pieaudzis arī aprēķinātais akcīzes nodoklis – salīdzinot ar pērnā gada datiem, pieaugums aptuveni 3,6 reizes. Patēriņam Latvijā nodotais apjoms 2021.gadā ir 19,4 milj. mililitri un tas ir par 12 milj. mililitriem vairāk nekā iepriekšējā gadā (skat. 8.attēlu).

8.attēls

* Pamatojoties uz akcīzes nodokļa deklarācijās deklarēto informāciju (neiekļaujot apjomus importa gadījumā, kas iekļauti muitas deklarācijās)

No 2021.gada 1.janvāra ar akcīzes nodokli apliekami ir arī *tabakas aizstājējprodukti*, piemēram, nikotīna spilventiņi. 2021.gadā patēriņam Latvijā tika nodoti 7,5 milj. gramu tabakas aizstājējproduktu, par kuriem tika aprēķināts akcīzes nodoklis 602 tūkst. EUR.

9.attēls

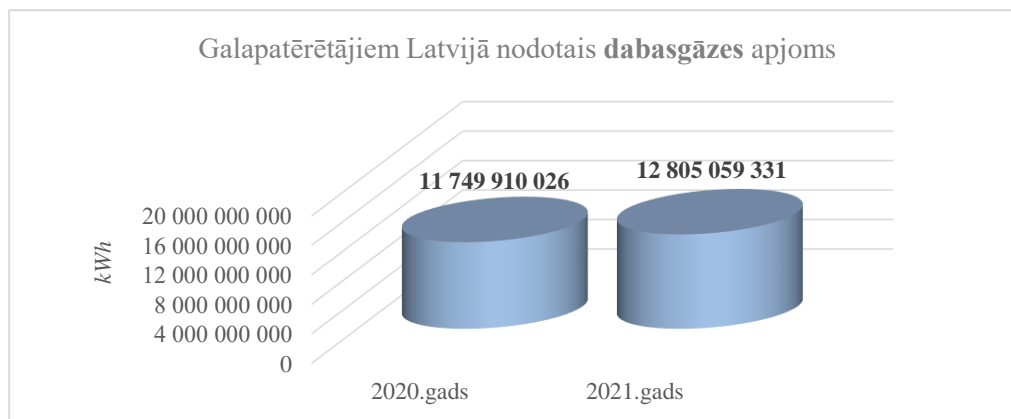

2021.gadā gala patērētājiem nodota *dabāsgāze* 12,8 miljardu kilovatstundu (kWh) apjomā, kas ir par 1,1 miljardu kilovatstundu (kWh) jeb par 9% vairāk nekā 2020.gadā (skat. 10. attēlu).

No minētā apjoma gala patērētājiem nodotā kopējā apjoma dabāsgāze:

- 11 013 milj. kilovatstundas (kWh) apmērā nodota izmantošanai par kurināmo;
- 925 milj. kilovatstundu (kWh) apmērā – izmantošanai par kurināmo rūpnieciskai ražošanai;
- 17 milj. kilovatstundu (kWh) apmērā – izmantošanai par degvielu;
- 850 milj. kilovatstundu (kWh) apmērā nodots gala patērētājiem izmantošanai mērķiem, kuriem paredzētā dabāsgāze netiek aplikta ar akcīzes nodokli vai tiek atbrīvota no akcīzes nodokļa.

10.attēls

* Pamatojoties uz akcīzes nodokļa deklarācijās deklarēto informāciju (neiekļaujot apjomus importa gadījumā, kas iekļauti muitas deklarācijās)

Detalizētu informāciju par pārējo akcīzes preču (t.sk. kafija, bezalkoholiskie dzērieni, elektroniskajās smēķēšanas ierīcēs izmantojamie šķidrums un dabāsgāze) apriti skatīt pielikumā *Pārējo akcīzes preču aprite*.

Sirija 67120167

Analītiskajā materiālā un pielikumos apkopota informācija no VID informācijas sistēmās iesniegtajiem dokumentiem uz datu apkopošanas brīdi. Informācija turpmākajās publikācijās var tikt precizēta.